

ליקוטים נפלאים פרשת שמות

כאות תודה על שהצילה את משה. וכך אמר לה הקב"ה את קראת לבני משה, הריני קורא לך בתי בתיה.

ברם, מצינו במדרש כי עוד במצרים היו קוראים לה "בתיה", שכן אמרו דתן ואבירם למשה: אף שטוען אתה כי בנה של בתיה אתה, אינך אלא בנה של יוכבד.

אלא, נראה, שפרעה, שראה את עצמו כאליל, הוא קרא אותה בשם "בתיה" היינו בת אלוהים. וכך קראוה גם דתן ואבירם, אולם התורה לא רצתה לתת לפרעה תואר אלהי ולפיכך נאמר "בת פרעה". אבל לאחר מכן, כאשר עזבה את אלילי אביה והצילה את משה, חזרה התורה לקרוא לה "בתיה", שכן מעתה אין לה כל יחס לפרעה, כי על ידי מעשיה הטובים נעשתה לבת אל חי. (מענינה של תורה, בשם אבני אזל)

"ויגדל משה ויצא אל אחיו" (ב, יא)

משה גדל בבית המלך, ושם לא היה חסר לו דבר, והיה יכול לשבת בשקט ובשלווה; אך מיד כשגדל והיה מסוגל לעשות ולפעול, יצא אל אחיו וחירף את נפשו כדי לעזור לאחד מהם, עד שבשל כך מזה נאלץ לברוח ולצאת לגולה. (הרבי מליובאוויטש)

"וימת מלך מצרים" (ב, כג)

אמרו חכמינו שלא מת ממש אלא נעשה מצורע. שהרי הכתוב מכנהו כאן בשם "מלך", ואם כן אין לפרש כפשוטו שהוא מת ממש, לפי שבמותו איננו קרוי עוד מלך, ככתוב: "אין שלטון ביום המוות..." (הגאון מוילנא)

"ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה" (ב, כג)

שואל רבינו האור החיים הקדוש שלכאורה מיותר לכתוב פעם נוספת 'מן העבודה' שהרי מובן שהם צעקו מצער העבודה??? ומפרש רבינו הקדוש שבפעם השניה אומרת התורה את הסיבה ששועתם עלתה לה, כי היתה 'מן העבודה' שהיא תפילה בעת צרה, שאז התפילה היא באמת מעומק הלב, בידיעה ואמונה שרק הקדוש ברוך הוא יכול לעזור, ואז התפילה מתקבלת ביותר.

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א, ה)

אמר אשר לא ידע את יוסף, כי לא ידע מה שקרה ליוסף, כי אחיו היו משתדלים בכל עוז להאבידו ולבטל חלומותיו ולא הועילו להם כל נכליהם אשר נכלו, כי רצון הא-ל ית' היה עם יוסף לגדלו ודבר אלקינו יקום לעולם, כך פרעה אמר פן ירבה נגד רצון הקל ית' שאמר כן ירבה וחשב מחשבות עליהם ולא עלתה בידו כאשר לא עלתה בידי אחי יוסף, ובכל מה שהיה קם על ישראל אותה קימה היתה על המצרים - ועל קדקדם חמתו ירד. (כלי יקר)

"ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינ את הילדים" (א, יז)

ולכאורה קשה, הרי זה כפל לשון, דממילא ידעינן שאם לא עשו כדבר המלך להמית את הילדים, הם נשאר בחיים? וי"ל, שיוכבד ומרים הצדקניות, התפללו להקב"ה שאפילו אם נגזר ח"ו על מישהו מהנולדים שימות בשעת הלידה, כעת יחיה ולא ימות, שלא יאמרו עליהן שעשו כדבר פרעה והמיתוהו ח"ו, וזהו שאמר הכתוב "ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים" להמית את כל הנולדים, ונוסף לכן "ותחיינ את הילדים", הם בתפלתן הק' פעלו חיים לאלו שנגזר עליהם מיתה בשעת לידה.

"ויעש להם בתים" (א, כא)

בתי כהונה ובתי לוייה ומלכות. (רש"י) מבארים בשם ר"א מישקובסקי שהיה כאן מידה כנגד מידה, כלומר מכיון שהגזרה היתה רק על הזכרים, עדין היה יכול להיות המשך לכלל ישראל, ע"י שבת ישראל תתחתן עם גר, אך ייחוס של כהונה ולוייה ומלכות הוא דוקא מן האב, וזה לא היה יכול להתקיים אלמלא קיימו את הזכרים, ולכך זכו לבתי כהונה ולוייה.

ותרד בת פרעה" (ב, ה)

התורה אינה מזכירה את שמה של בת פרעה, ואילו בדברי הימים א' (ד, יח) מוזכר שמה: "בתיה". חכמינו אמרו, כי השם "בתיה" ניתן לה רק אחר כך,

פעם נכתבו פשקווילים נגד הרה"צ ר' אשר פריינד שהאשימוהו בהאשמות חמורות ביותר. מקורבו ביקש לתבוע את כותבי הפשקווילים לבית דין על הוצאת שם רע. אמר ר' אשר: "אינני מסכים, כל מה שהם אומרים עלי זה נכון. אז על מה תתבע אותם? הרי הם צודקים!" נדהמו ושאלו את ר' אשר, "אתה מודה שעברת את העבירות שמעלילים עליך?" אמר להם ר' אשר, "ואם בורא עולם ריחם עלי ושמר עלי שלא אחטא, הם לא צודקים?" (נקודות של אור - ספינקא)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת שמות

"ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמתם על בניכם ועל בנותיכם" (ג, כב)

הנה יש לדקדק את המילים 'ונצלתם את מצרים' שנכתבו אחר 'ושמתם על בניכם ועל בנותיכם', והרי ניצול המצרים נעשה כבר בשעה ששאלו את הכלים עוד קודם ששמו על הבנים, והיה לו להכתב קודם 'ונצלתם את מצרים' ואח"כ 'ושמתם על בניכם ועל בנותיכם'.

גם העירו רבים, מה הענין שציוה הקב"ה לשים על הבנים ועל הבנות דייקא, ומדוע לא יעשו עם הרכוש ככל אשר יחפצו. אלא יש לפרש את דברי הכתוב, שציוה הקב"ה להם שקודם תשאל אשה משכנתה הישראלית בגדי כסף וזהב, ורק אח"כ ישאלו מן המצרים. שהרי אינו דומה אדם ההולך יחף כעני ובגדיו קרועים, שאין חפצים אנשים להשאל לו את בגדיהם, משום שאם יאבדו או יתקלקלו לא יהיה לו מאין לשלמם, כאדם עשיר ההולך בבגדי כבוד, שמשאילים לו האנשים את כליהם בנפש חפיצה.

ע"כ ציוה הקב"ה קודם כל, שתשאל אשה משכנתה הישראלית ומגרת ביתה, וישימו את הבגדים על הבנים והבנות, באופן שיראו כל בני ישראל כעשירים, ורק אח"כ ילכו אל המצרים לשאול מהם 'ונצלתם את מצרים'. ובזה יתיישבו כל הקושיות הנ"ל. (הגר"א)

"וראך ושמח בלבך" (ד, יד)

מבואר במדרש שאילו אהרן היה יודע שהתורה תעיד עליו וראך ושמח בלבך היה יוצא בתופים ובמחולות. והקשה הגאון ר' מרדכי צוקרמן למה א"כ אהרן לא יצא במחולות אם כך היה ראוי לעשות? ותיירץ דאהרן ודאי שמח שמחה גדולה כשראה שמה עלה לגדולה אך לא ידע האם שמחתו אמיתית בכל לבו או שמא יש מעט מן המעט של קנאה ולכן לא רצה להראות כלפי חוץ מה שאולי לא אמיתית בלב אך אם היה יודע שהתורה תעיד עליו כך ז"א שהשמחה היא אמיתית היה יוצא בתופים ובמחולות.

"ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה" (ה, כז)

ח"ו שאדון הנביאים משה עבד ה' ידבר סרה נגד ה'. אלא הענין בזה הוא: שמשה נתן בזה דוגמא של טענה לרשב"ע כביכול בשביל כל המליצי יושר. וזהו: "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך לעם הזה" - כל השנאה נגדנו נובעת מזה שבאתי אל פרעה לדבר בשמך, שאנו מקדשים את שמך ואנו מדברים בשם תורתך הקדושה, בגללך רבוננו של עולם שונאים אותנו ואנו סובלים, עליך הורגנו כל היום, ולכן עליך להצילנו מיד שונאינו. (קדושת לוי)

וכך נאמר אצל יונה במעי הדגה 'ויתפלל יונה אל ה' אלקיו ממעי הדגה, ויאמר קראתי מצרה לי אל ה' ויענני', כלומר, מכיון שקראתי מצרה, לכן 'ויענני'.

ומוסיף רבינו הקדוש, שהתפילה הגיעה בעצמה ישירות להקדוש ברוך הוא, שלא כמו תמיד, שהמלאכים הם המביאים לפניו יתברך את התפילות.

ובזה מפרש רבינו הקדוש באופן נוסף את המילים 'מן העבודה' שהצעקות באו אליו ישירות בלי הפסק מן העבודה, ישירות, ללא שיעבור ויבא דרך המלאכים.

ובהמשך מפרש רבינו הקדוש את הפסוק 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי' (ג, כט), וזה לשונו: לצד שיש הדרגות בתפילות המוגשות לפני הנעתר, יש מהם שמביאין אותם משרתי עליון ומגישים אותם לפניו יתברך, ויש מהם שהם מעולים שיש בהם כח שאין צריכין אמצעי להגיעם לפני הבורא אלא הם מעצמם ניגשים לפניו, לזה אמר 'באה אלי' פירוש, בלא אמצעי.

"המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש" הוא (ג, ה)

"אל תאמר לכשאפנה אשנה" - אמרו חז"ל, כי האדם חושב בנפשו לכשירחיב לו ה' את גבולו ויוטב מצבו, אז יעסוק בתורה ובמצוות. אבל לא כן עכשיו כשהוא בצרה ומצוקה.

לזה אמר הכתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו" היינו באותו מצב ובאותה שעה - קודש הוא. דאפשר שרצון ד' הוא דוקא העבודה מאותה שעה הדחוקה וכבר ארז"ל במ"ר שה"ש פ"ה הלומד תורה בצער נוטל אלף בשכרו, שלא בצער נופל סאתים. ולפום צערא אגרא אמרו ז"ל.

(חפץ חיים עה"ת)

"ואמר לי מה שמו מה אומר אליהם" (ג, יג)

משה רבינו היה עניו מכל אדם. כששלחו הקב"ה למצרים האמין שהוא הפחות שבפחותים שבעם, והסימן - אין הוא יודע אפילו את שמו של הקב"ה, בעוד כל ישראל יודעים. טען וחשש שמא "ואמרו לי מה שמו", יבקשו לבחון אותי "מה אומר אליהם?" ומה אענה להם, הרי לא אדע ...

(אמרי אמת)

"ועתה נלכה דרך שלשת ימים במדבר" (ג, יח)

האור החיים הק' שואל: מדוע ציווה ה' את עם ישראל לגנוב את דעת פרעה ולומר שהולכים רק לשלשה ימים? ושישאלו את כליהם? והוא מתרץ: מידה כנגד מידה, כשם שפרעה בא אל עם ישראל בפרך = פה רך ורק אח"כ באה עליהם הרעה (פרך אמיתי) אף כאן ציווה ה' שתהיה מידה כנגד מידה שעם ישראל יפנו תחילה למצרים בפה רך ורק לאחר מכן תבוא עליהם שלמות הרעה.